فصل تازه حضور زنان در فضا

فضا

آرزو کیهان
گروه علم و فناوری

زنان امروز، در بخش‌هایی مانند مهندسی، علوم داده، رصد زمین، هوش مصنوعی، مدیریت پروژه، عملیات ماهواره‌ای و حتی مأموریت‌های پیچیده خارج از ایستگاه‌های فضایی فعالیت می‌کنند؛ با این حال، آمارها نشان می‌دهد فاصله میان ظرفیت زنان و سهم واقعی آنها از صنعت فضا همچنان قابل توجه است. با حضور «سوفی آدنو»، فضانورد فرانسوی آژانس فضایی اروپا در مأموریت ۱۸ اوت ۲۰۲۶ در ایستگاه فضایی بین‌المللی، باز هم نگاه‌ها به سوی زنان و توانمندی آنها برای شرکت در مأموریت‌های فضایی رفت و امیدها برای حضور زنان در مأموریت‌هایی مانند پیاده‌روی فضایی قوت گرفت.

گذشت ۶ دهه از حضور زنان در فضا

از زمانی که «والنتینا ترشکوا» در سال ۱۹۶۳ به‌عنوان اولین زن تاریخ به فضا رفت، بیش از شش دهه گذشته است اما در سال ۲۰۲۱ تنها حدود ۲۰ درصد نیروی انسانی صنعت فضایی را زنان تشکیل می‌دادند؛ نسبتی که در حدود سه دهه تغییر چشمگیری نکرده است. تاریخ حضور زنان در فضا نشان می‌دهد یکی از مهم‌ترین موانع، نه کمبود توانایی‌های علمی و جسمی زنان، بلکه نگاه جنسیتی و ساختارهای محدودکننده بوده است؛ در حالی که طبق پژوهش‌ها، زنان در پرواز فضایی با همان آثار فیزیولوژیکی مواجه می‌شوند که مردان تجربه می‌کنند. البته موضوع حضور زنان در فضا تنها به تعداد فضانوردان زن محدود نمی‌شود، بلکه به ساختار نیروی انسانی، فرصت‌های شغلی، مسیرهای ارتقا و دسترسی زنان به جایگاه‌های مدیریتی و تصمیم‌گیری نیز مرتبط است. اما به نظر می‌رسد شرایط در حال تغییر است، هرچند در موضوع حضور زنان در فضا توازن جغرافیایی دیده نمی‌شود. به‌عنوان مثال طبق آمار، از میان بیش از ۷۰ زن که تا اکتبر ۲۰۲۱ راهی فضا شدند، بخش عمده آنها شهروندان آمریکایی بوده‌اند.

افزایش امید به تغییر نگاه جنسیتی در صنعت فضا

حالا موضوع حضور فضانورد زن فرانسوی، امیدها به تغییر نگاه جنسیتی و عدم توازن جغرافیایی را افزایش داده است. «سوفی آدنو»، همراه با «آنیل منون» از فضانوردان ناسا، در یک پیاده‌روی فضایی ۶ ساعت و ۲۳ دقیقه‌ای، قصد داشتند تجهیزات این ایستگاه را تعمیر و یک آنتن معیوب را تعویض کنند. فضانوردان توانستند آنتن خراب را از پایه جدا کنند، اما به دلیل محدودیت زمانی موفق نشدند اتصالات الکتریکی آن را قطع و آنتن جدید را نصب کنند، در نتیجه ادامه عملیات به یک پیاده‌روی فضایی دیگر موکول شد. با وجود ناتمام ماندن بخشی از عملیات، این مأموریت اهمیت تاریخی داشت چراکه او به اولین زن فرانسوی تبدیل شد که در یک پیاده‌روی فضایی مشارکت کرده است. اهمیت این رویداد فقط در ثبت یک رکورد خلاصه نمی‌شود. حضور «آدنو» در چنین عملیات پیچیده‌ای نشان می‌دهد زنان از مرحله «مسافر فضا» عبور کرده و به بخشی از نیروی تخصصی مورد نیاز برای نگهداری و توسعه زیرساخت‌های فضایی تبدیل شده‌اند.

یکی دیگر از نشانه‌های تغییر تصویر زنان در فعالیت‌های فضایی، پرواز کاملاً زنانه شرکت «بلو اوریجین» بود. موشک «نیو شپرد» در مأموریتی زیرمداری، شش زن را به مرز شناخته شده فضا برد و پس از حدود ۱۰ دقیقه به زمین بازگرداند. در این پرواز «لورن سانچز»، «کیتی پری» خواننده، «گیل کینگ» مجری تلویزیونی و سه سرنشین زن دیگر حضور داشتند. این مأموریت به‌عنوان اولین پرواز فضایی سرنشین‌دار با خدمه کاملاً زنانه شناخته شد و یازدهمین پرواز سرنشین‌دار زیرمداری «بلو اوریجین» محسوب می‌شد.

اهمیت چنین مأموریت‌هایی، فراتر از حضور چند چهره مشهور زن در یک پرواز است. این تصاویر به‌تدریج تصور سنتی از فضانوردان مرد را تغییر می‌دهند؛ تصویری که برای دهه‌ها عمدتاً با مردان خلبان، مهندس و نظامی گره خورده بود.

آینده فضایی بدون زنان کامل نیست

حل شکاف جنسیتی در صنعت فضایی با اعزام چند زن به مدار یا ثبت رکوردهای تاریخی امکان‌پذیر نیست و برای تغییر پایدار، باید از اولین مراحل آموزش تا بالاترین سطوح مدیریتی، فرصت‌های برابر ایجاد شود. تشویق دختران به تحصیل در رشته‌های علوم، فناوری، مهندسی و ریاضیات یکی از مهم‌ترین حلقه‌های این زنجیره است. دختران باید بدانند صنعت فضایی فقط به فضانورد شدن محدود نیست و فرصت‌های شغلی گسترده‌ای در مهندسی، برنامه‌نویسی، هوش مصنوعی، تحلیل داده، رصد زمین، مدیریت و کارآفرینی در این صنعت وجود دارد.

صنعت فضایی جهان نیاز فزاینده‌ای به نیروی متخصص دارد و در چنین شرایطی، کنار گذاشتن بخشی از ظرفیت نیروی انسانی به دلیل موانع جنسیتی، نه‌تنها یک مسأله اجتماعی، بلکه یک هزینه اقتصادی و فناورانه است.

بنابراین آینده صنعت فضایی به مجموعه‌ای از اقدامات همزمان از جمله آموزش مناسب، استخدام منصفانه، فرصت برابر برای ارتقا، برنامه‌های مربیگری و حمایت شغلی، امکان رسیدن به مدیریت و ایجاد محیط‌های کاری انعطاف‌پذیر و پایدار نیاز دارد.

داستان زنان در فضا از پرواز تاریخی ترشکوا آغاز شد، اما امروز به مرحله‌ای رسیده است که یک زن می‌تواند صدها کیلومتر دورتر از زمین در عملیات تعمیر یکی از پیچیده‌ترین سازه‌های ساخته شده توسط بشر مشارکت کند. پیاده‌روی فضایی «سوفی آدنو» اگرچه به دلیل محدودیت زمانی تمام اهداف فنی خود را محقق نکرد، اما یک واقعیت مهم را به نمایش گذاشت؛ زنان دیگر صرفاً مسافر فضا نیستند؛ آنها بخشی از نیروهایی هستند که در عملیات فضایی نقش کلیدی خواهند داشت. اگر بشر بخواهد روی ماه و مریخ قدم بگذارد یا به شبکه‌های عظیم ماهواره‌ای برسد، نمی‌تواند نیمی از ظرفیت انسانی خود را نادیده بگیرد. آینده فضا شاید الزاماً «زنانه» نباشد، اما بدون حضور پررنگ‌تر زنان، قطعاً کامل نخواهد بود.

منبع: یونیورز تودی

آموزش نسل چهارم با توسعه فناوری

فاوا

حسین افشین، معاون علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان رئیس جمهور، در مراسم معرفی مدل آموزشی نسل چهارم با عنوان «طرح میناب» بیان کرد: «آینده هر کشور از مدارس آن ساخته می‌شود.» به گفته او، اگر کشور در یک دهه آینده به نیروی انسانی متخصص و نوآور نیاز دارد، تربیت این نیرو باید از امروز و از مدرسه آغاز شود. از این منظر، مدرسه نقطه شروع زنجیره علم، مهارت، فناوری و نوآوری است و بخشی از ظرفیت آینده شرکت‌های دانش‌بنیان نیز ریشه در ذهن دانش‌آموزانی دارد که امروز در کلاس‌های درس آموزش می‌بینند.

وی افزود: «نسل‌های مختلف آموزش را می‌توان در مسیری از «دانستن» به «توانستن» و سپس «حل مسأله و خلق ارزش» تعریف کرد. در آموزش نسل اول، حفظ مطالب، کتاب‌محوری و انتقال اطلاعات اهمیت داشت و معلم عمدتاً نقش انتقال‌دهنده دانش را ایفا می‌کرد. نسل دوم تلاش کرد دانش را به مهارت تبدیل و با استفاده از آزمایشگاه، کارگاه و آموزش عملی، دانش‌آموز را برای به‌کارگیری آموخته‌های خود آماده کند. در نسل سوم، دانش‌آموز باید بتواند با استفاده از دانش و مهارت‌هایش برای مسائل جدید راه‌حل پیدا کند.»

معاون علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان رئیس جمهور با اشاره به نقش مدارس در شکل‌گیری نوآوری گفت: «وقتی درباره دانش، فناوری و خلاقیت صحبت می‌کنیم، باید ببینیم این مفاهیم در کجا ایجاد می‌شوند. اگر دانشگاه‌ها، شرکت‌های دانش‌بنیان و پارک‌های علم و فناوری محل توسعه و تجاری‌سازی فناوری هستند، مدارس محل ساخت ذهن نوآور و خلاق هستند. شاخص اصلی آموزش نسل چهارم این است که ذهن دانش‌آموز به گونه‌ای پرورش پیدا کند که تنها حافظ اطلاعات نباشد، بلکه بتواند یک مسأله را به مهارت تبدیل کند و مهم‌تر از آن بتواند دانسته‌های مختلف را در کنار هم قرار دهد و نتیجه‌ای جدید و ارزش‌آفرین خلق کند.»

افشین یادآور شد: «اما در آموزش نسل چهارم، حل مسأله پایان مسیر نیست. دانش‌آموز باید بتواند دانش‌ها و مهارت‌های مختلف را با یکدیگر ترکیب کند و برای یک نیاز واقعی، راه‌حلی ارائه دهد که برای جامعه ارزش ایجاد کند. برای مثال، طراحی محصولی که استفاده از آن برای افراد دارای معلولیت آسان‌تر باشد، صرفاً یک فعالیت فنی نیست؛ بلکه نمونه‌ای از پیوند دانش، خلاقیت و مسئولیت اجتماعی برای خلق ارزش است. در این مدل، نقش معلم نیز تغییر می‌کند. معلم دیگر صرفاً پاسخ‌دهنده نیست، بلکه طراح موقعیت یادگیری و هدایتگر دانش‌آموز است. او باید به جای ارائه مستقیم پاسخ، زمینه پرسشگری، تجربه، آزمون و خطا و حل مسأله را فراهم کند. دانش‌آموز باید فرصت داشته باشد اشتباه کند، شکست بخورد و راه‌حل خود را اصلاح کند. به همین دلیل، کلاس درس نسل چهارم بیشتر چالش‌محور، پروژه‌محور و مسأله‌محور خواهد بود. آموزش آینده همچنین به تلفیق حوزه‌های مختلف نیاز دارد. علوم، فناوری، مهندسی، ریاضیات و هنر باید در کنار یکدیگر قرار گیرند تا دانش‌آموز بتواند میان دانش‌های مختلف ارتباط برقرار کند و از این ترکیب برای ایده‌پردازی و ساخت راه‌حل‌های جدید بهره گیرد.»

معاون علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان رئیس جمهور تأکید کرد: «اجرای این تحول تنها با تغییر کتاب‌های درسی امکان‌پذیر نیست و به اصلاح شیوه‌های ارزیابی، توانمندسازی معلمان، ایجاد مراکز نوآوری در کنار مدارس و استفاده از ظرفیت شرکت‌های دانش‌بنیان نیاز دارد. پلتفرم‌های مجازی و آموزش غیرحضوری نیز می‌توانند به توسعه فرصت‌های یادگیری نوین و تحقق عدالت آموزشی کمک کنند.»

هوش مصنوعی این ضرورت را جدی‌تر کرده است. وقتی فناوری می‌تواند پاسخ بسیاری از پرسش‌ها را در اختیار دانش‌آموز قرار دهد، مزیت مدرسه باید در آموزش نحوه سؤال پرسیدن، ارزیابی پاسخ‌ها، ترکیب دانش‌ها و استفاده از آنها برای حل مسائل واقعی باشد. در نهایت، هدف آموزش نسل چهارم، تربیت دانش‌آموزی نیست که فقط اطلاعات بیشتری داشته باشد؛ بلکه دانش‌آموزی است که بتواند از دانش خود استفاده کند.

حوزه فاوا

■ محمدمحسن صدر رئیس سازمان فناوری اطلاعات گفت: «در ۴۰ روز جنگ، همه دستگاه‌ها پای کار بودند و بیش از یک میلیارد تراکنش موفق در شبکه اداری کشور داشتیم. این میزان تراکنش یک رکورد است که تاب‌آوری کشور را نشان می‌دهد.»

کوتاه از فناوری

■ اتحادیه اروپا ChatGPT را به‌عنوان موتور جست‌وجو در دسته پلتفرم‌های بزرگ تحت قانون خدمات دیجیتال قرار داد. ردیت و روبلاکس هم به‌عنوان پلتفرم‌های بزرگ شناخته شده‌اند. اکنون این سرویس‌ها موظف هستند خطرات مربوط به سلامت روان کاربران، کودکان و انتشار محتوای غیرقانونی را مهار کنند.

■ پاول دورف از کیف پول Gram در پیام‌رسان تلگرام رونمایی کرد. این کیف پول درحال حاضر برای گروه منتخبی از کاربران فعال شده است و به گفته «پاول دورف»، طی هفته‌های آتی به‌طور تدریجی برای بیش از ۱ میلیارد کاربر در دسترس قرار خواهد گرفت.

■ گوگل قابلیت جدیدی به نام Boost را به سرویس هوش مصنوعی Antigravity اضافه کرده است که به کاربران امکان می‌دهد برای انجام کارهای پیچیده‌تر، توان پردازشی بیشتری در اختیار سیستم قرار دهند.

کهکشان

■ «رصدخانه فضایی سوئیفت نیل گرلز» پس از ماه‌ها فعالیت توانست با کاهش ارتفاع دست وپنجه نرم کرده و اکنون دوباره برای عملیات جدید به بررسی کیهان بازگردد.

از هوش مصنوعی چه خبر؟

■ کره جنوبی و عربستان به شهروندان خود ابزارهای هوش مصنوعی رایگان می‌دهند. دولت کره جنوبی در برنامه‌ای تازه دسترسی رایگان و نامحدود به هوش مصنوعی را برای تمام جمعیت این کشور فعال می‌کند. این ابزارها با اتصال به سامانه‌های دولتی در مواردی مانند خدمات درمانی، امور مالیاتی و آموزش به کار گرفته می‌شوند و بیش از ۵۱۲ پردازنده پیشرفته برای پردازش مدل‌های بومی در اختیار شرکت‌های مجری قرار می‌گیرد.

■ رئیس بانک مرکزی انگلیس عنوان کرد مدل‌های هوش مصنوعی «پیشرو»، از خودمختاری و توانمندی‌های حل مسأله روزافزون و پیچیده‌تری برخوردار شده‌اند که در عین حال، قابلیت‌هایی تهدیدآمیز دارند.

خبر علم

■ مطالعه‌ای روی ۶۵ هزار نفر نشان داده است افرادی که در دوران جنینی و دو سال اول زندگی، قند کمتری مصرف کرده‌اند، دهه‌ها بعد کمتر در معرض خطر زوال عقل قرار گرفته‌اند.

با هدف حمایت از تولید و تأمین مالی بنگاه‌های اقتصادی صورت گرفت؛

استرداد بیش از ۳۱ همت مالیات و عوارض ارزش افزوده به مؤدیان

رئیس کل سازمان امور مالیاتی کشور از استرداد ۳۱ هزار و ۸۰۰ میلیارد تومان مالیات و عوارض ارزش افزوده به مؤدیان در پنج ماه نخست سال خبر داد.

سید محمدهادی سبحانیان، رئیس کل سازمان امور مالیاتی کشور اظهار داشت: استرداد مالیات و عوارض ارزش افزوده به مؤدیان در پنج ماه ابتدایی امسال با ۱۲۰ درصد رشد در مقایسه با دوره مشابه سال گذشته به ۳۱ هزار و ۸۰۰ میلیارد تومان رسید.

رئیس کل سازمان امور مالیاتی کشور با تبیین مبانی قانونی استرداد مالیات و عوارض ارزش افزوده به مؤدیان گفت: استرداد مالیات و عوارض ارزش افزوده به موجب قانون و با هدف حمایت و تسهیل گری صورت می‌گیرد.

سبحانیان افزود: قانونگذار در قانون مالیات بر ارزش افزوده، برخی فعالیت‌ها را از پرداخت مالیات بر ارزش افزوده معاف کرده است و سازمان امور مالیاتی را مکلف کرده است مالیات و عوارضی را که فعالان اقتصادی بابت انجام این فعالیتها پرداخته اند، به آنها مسترد کند. صادرات کالاها به خارج از کشور، خدمات سوآپ نفت خام و فروش کالاها در قالب گواهی سپرده کالایی در بهابازار (بورس)های کالایی از جمله مهمترین فعالیت‌هایی است که مشمول استرداد مالیات و عوارض ارزش افزوده قرار گرفته است.

رئیس کل سازمان امور مالیاتی کشور همچنین با اشاره به حکم ماده ۸ قانون مالیات بر ارزش افزوده درخصوص استرداد مالیات و عوارض ارزش افزوده اظهار داشت: اگر جمع اعتبار مالیاتی مؤدی در هر دوره مالیاتی بیشتر از مالیات و عوارض فروش وی باشد، سازمان موظف است مبلغ مازاد را به دوره و یا دوره‌های بعد منتقل کند. درصورتی که مؤدی درخواست کند که این مبلغ مازاد به وی مسترد گردد، سازمان موظف است نسبت به استرداد مابه‌التفاوت مذکور از محل وصولی‌های جاری اقدام نماید. سبحانیان تأکید کرد: رشد استرداد مالیات و عوارض ارزش افزوده و تسریع رسیدگی به درخواست‌های مؤدیان درخصوص استرداد از جمله مهمترین مصادیق رویکرد تسهیل گری سازمان درخصوص فعالان اقتصادی، صادرکنندگان و تولیدکنندگان است. افزایش استرداد مالیات می‌تواند با افزایش نقدینگی واحدهای اقتصادی منجر به کاهش فشار مالی بر بخش تولید، افزایش پیش‌بینی‌پذیری اقتصاد و ارتقای رضایت‌مندی مؤدیان شود.

وی با اشاره به پیچیدگی‌های فرآیند استرداد مالیات و عوارض ارزش افزوده در سال‌های قبل گفت: در نظام مالیات‌ستانی سنتی و مبتنی بر اسناد کاغذی، رسیدگی به درخواست مؤدیان درخصوص استرداد مالیات مستلزم طی مراحل و زمان طولانی تری بود. اما اکنون با استقرار سامانه مؤدیان و به واسطه صورتحساب‌های الکترونیکی، ضمن اینکه مراحل رسیدگی به درخواست‌های استرداد کاهش یافته است، زمان رسیدگی به این درخواست‌ها نیز تا حد قابل توجهی کاهش یافته است و به کمتر از دوماه رسیده است.

رئیس کل سازمان امور مالیاتی از توزیع ۱۱۲ هزار میلیارد تومان عوارض ارزش افزوده خبر داد

مالیات بر ارزش افزوده؛ از مردم برای مردم

در چهارماه نخست امسال، بیش از ۱۱۲ هزار میلیارد تومان عوارض ارزش افزوده بین شهرداری‌ها، دهیاری‌ها و امور عشایر سراسر کشور توزیع شده است.

سید محمدهادی سبحانیان، رئیس کل سازمان امور مالیاتی کشور گفت: در چهارماه نخست امسال بیش از ۱۱۲ هزار میلیارد تومان عوارض ارزش افزوده بین شهرداری‌ها، دهیاری‌ها و امور عشایر سراسر کشور توزیع شده است.

به گفته سبحانیان، عوارض ارزش افزوده توزیع شده بین این دستگاه‌ها در مقایسه با دوره مشابه سال گذشته ۵۹ درصد رشد داشته است. این رقم در دوره مشابه سال گذشته ۷۰ هزار میلیارد تومان بوده است.

رئیس کل سازمان امور مالیاتی کشور با تبیین نقش مالیات و عوارض ارزش افزوده در تأمین درآمدهای پایدار برای مدیریت شهری، روستایی و عشایر گفت: براساس قانون مالیات بر ارزش افزوده، سازمان امور مالیاتی کشور ۱۰۰ درصد عوارض سهم شهرداری ها، دهیاری‌ها و روستاهای فاقد دهیاری و جریمه‌های مربوط به آن را به‌حساب این دستگاه‌ها واریز می‌کند.

وی با اشاره به ترتیبات پیش‌بینی شده در قانون برای توزیع عوارض ارزش افزوده گفت: براساس قانون، عوارض ارزش افزوده وصول شده در هر استان براساس شاخص‌هایی همچون جمعیت و سطح توسعه نیافتگی در همان استان توزیع می‌شود.

رئیس کل سازمان امور مالیاتی کشور همچنین افزود: با این همه، امسال، براساس مصوبه شورای عالی امنیت ملی، ۴۰ درصد از منابع ارزش افزوده در اختیار شهرداری‌ها باید برای بازسازی ناشی از جنگ تحمیلی هزینه شود. اما اگر در منطقه‌ای آسیب‌ها حداقلی باشد و مبلغ تخصیص یافته بیش از هزینه مورد نیاز باشد، مازاد آن باید به‌حساب خاصی در وزارت کشور واریز شود تا در بازسازی مناطقی که آسیب بیشتری از جنگ دیده‌اند، هزینه شود.

به گفته سبحانیان، عوارض ارزش افزوده به یکی از مهمترین منابع درآمدی پایدار برای توسعه شهری، روستایی و عشایری در ایران تبدیل شده است و نظام تسهیم و توزیع آن نیز در قانون به گونه‌ای تدوین شده است که به بازتوزیع عادلانه منابع حاصل در سراسر کشور می‌انجامد.

سبحانیان، مقارن با هفته دولت خبر داد

وصول ۸۰۰ همت مالیات در پنج ماهه نخست ۱۴۰۵ علیرغم تعویق مواعد مالیاتی

رئیس کل سازمان امور مالیاتی کشور هم‌زمان با هفته دولت، از وصول نزدیک به ۸۰۰ هزار میلیارد تومان درآمد مالیاتی در پنج ماه نخست سال ۱۴۰۵ خبر داد. این رقم در حالی وصول شده است که مواعد انجام تکالیف مالیاتی تا پایان شهریورماه سال جاری تمدید شده است. سید محمدهادی سبحانیان رئیس کل سازمان امور مالیاتی کشور هم‌زمان با هفته دولت به وصول درآمدهای مالیاتی در سال جاری پرداخت و گفت: در پنج ماهه ابتدایی سال ۱۴۰۵، مبلغ ۷۹۹ هزار و ۷۰۰ میلیارد تومان درآمد مالیاتی وصول شده است که بیانگر رشد ۵۶٫۲ درصدی نسبت به دوره مشابه سال ۱۴۰۴ است. رئیس کل سازمان امور مالیاتی تأکید کرد: افزایش درآمدهای مالیاتی در حالی رخ داده که سازمان نه‌تنها فشار مضاعفی بر مؤدیان وارد نکرده، بلکه در بسیاری از موارد تلاش کرده با تمدید مهلت انجام تکالیف مالیاتی، افزایش اختیارات مدیران استانی و تسریع در استرداد مالیات، همراهی بیشتری با فعالان اقتصادی داشته باشد. به گفته سبحانیان، سازمان امور مالیاتی علیرغم تلاش برای تأمین درآمدهای مالیاتی مورد نیاز دولت، حمایت از مهمترین شرکای راهبردی خود یعنی کسب و کارها و فعالان اقتصادی را به‌عنوان یک اولویت مهم در دستور کار خود قرار داده است و با پیگیری از مراجع قانونی ذی صلاح موفق شده است مجوز تمدید مهلت ارائه اظهارنامه اشخاص حقوقی، اشخاص حقیقی (صاحبان مشاغل)، فرم مالیات مقطوع موضوع تبصره ماده ۱۰۰ قانون مالیات‌های مستقیم و مالیات بر درآمد املاک تا پایان شهریور را اخذ کند. به گفته سبحانیان، زیرساخت‌های ایجادشده در سال‌های گذشته در حوزه هوشمندسازی، داده‌محوری و مبارزه با فرار مالیاتی امکان وصول مالیات را بدون اتکا به روش‌های سنتی و پرهزینه فراهم کرده است.

مالیات نشان‌دار؛ نوسازی یک تجربه موفق تاریخی

یادداشت

محمدحسین علی اکبری

در سیاست‌گذاری عمومی، بسیاری از ایده‌هایی که امروز نوآورانه به نظر می‌رسند، در واقع بازخوانی تجربه‌های موفق گذشته‌اند. «مالیات نشان‌دار» نیز از همین جنس است؛ روشی که این روزها دوباره در نظام مالی کشور مورد توجه قرار گرفته، اما سابقه آن به بیش از یک قرن پیش و یکی از مهمترین پروژه‌های توسعه‌ای ایران، یعنی احداث راه‌آهن سراسری، بازمی‌گردد. در آغاز قرن چهاردهم شمسی، ایران با دو مانع بزرگ برای توسعه زیرساخت‌ها روبه‌رو بود؛ از یک سو کمبود شدید منابع مالی و از سوی دیگر نفوذ قدرت‌های خارجی که هرگونه وابستگی مالی را به ابزاری برای اعمال فشار سیاسی تبدیل می‌کردند. در چنین شرایطی، اندیشه‌ای شکل گرفت که به جای اتکا به وام‌های خارجی، هزینه ساخت بزرگ‌ترین پروژه عمرانی کشور از محل منابع داخلی تأمین شود. پیشنهاد مرتضی‌قلی‌خان هدایت، صنیع‌الدوله، رئیس وقت مجلس اول شورای ملی بر پایه همین منطق استوار بود. او معتقد بود اگر مردم بدانند مالیاتی که پرداخت می‌کنند دقیقا صرف چه پروژه‌ای می‌شود، هم اعتماد بیشتری به دولت خواهند داشت و هم مشارکت آنان در تأمین هزینه‌های توسعه افزایش خواهد یافت. نتیجه این نگاه، تصویب مالیات مشخص بر کالاهایی مانند قند، شکر و چای بود؛ مالیاتی که تنها برای ساخت راه‌آهن سراسری هزینه می‌شد. اهمیت این تجربه صرفا در تأمین منابع مالی نبود. آنچه این مدل را متمایز می‌کرد، ایجاد پیوند میان مردم و پروژه‌های ملی بود. شهروندان می‌دانستند مالیات پرداختی آنان به جای آنکه در بودجه عمومی هزینه شود و خیلی ملموس نباشد، به ساخت تونل، پل، ایستگاه و ریل اختصاص می‌یابد. همین شفافیت، سرمایه اجتماعی لازم برای اجرای یکی از بزرگ‌ترین پروژه‌های تاریخ معاصر ایران را فراهم کرد. امروز نیز فلسفه مالیات نشان‌دار بر همین اصل استوار است. زمانی که مؤدی مالیاتی می‌تواند انتخاب کند سهم مالیات او صرف ساخت بیمارستان، مدرسه، راه، طرح‌های آبرسانی یا دیگر پروژه‌های عمرانی شود، احساس مشارکت جایگزین احساس اجبار می‌شود. این تفاوت، شاید مهمترین عامل افزایش تمکین مالیاتی باشد؛ زیرا مردم نتیجه مستقیم مشارکت خود را مشاهده می‌کنند. تجربه تاریخی راه‌آهن سراسری نشان داد که توسعه پایدار صرفا محصول منابع مالی نیست، بلکه به اعتماد عمومی نیز وابسته است. هر اندازه شفافیت در نحوه هزینه‌کرد مالیات افزایش یابد، فاصله میان دولت و مردم کاهش پیدا می‌کند و مالیات از یک هزینه تحمیلی به سرمایه‌گذاری مشترک برای آینده کشور تبدیل می‌شود.

اگر امروز سیاست‌گذاران از مالیات نشان‌دار به‌عنوان ابزاری برای تسریع پروژه‌های عمرانی سخن می‌گویند، در حقیقت بر مسیری گام گذاشته‌اند که بیش از یک قرن پیش آزموده شده است. تاریخ راه‌آهن سراسری یادآور این واقعیت است که گاهی بهترین راه‌حل‌های امروز، همان تجربه‌های موفق دیروز هستند؛ تجربه‌هایی که نشان می‌دهند توسعه زمانی پایدار خواهد بود که مردم نه فقط پرداخت‌کننده مالیات، بلکه شریک ساخت آینده کشور باشند.